

เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการด้านป่าชุมชน
เอกสารการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

๑. เรื่อง เอกสารการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

หน่วยที่ ๖ การวางแผนการป่าไม้ชุมชน

(เรื่องที่ ๖.๓.๒ การวางแผนการจัดการป่าชุมชน เรื่องที่ ๖.๓.๓ ตัวอย่างแผนการจัดการป่าชุมชน)

หน่วยที่ ๑๔ ประสบการณ์การจัดการป่าชุมชนในประเทศไทย

๒. ระยะเวลาดำเนินการ

กรกฎาคม ๒๕๖๐ – มิถุนายน ๒๕๖๑

๓. วัตถุประสงค์ของการศึกษา/ดำเนินการ

๑) เพื่อให้มีข้อมูลในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ของป่าชุมชนตัวอย่าง สำหรับใช้ในการวางแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วม

๒) เพื่อใช้เป็นตำราการเรียนการสอนในชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

๓) เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านป่าชุมชนสู่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป

๔. ผู้ดำเนินงาน

นายพิชัย เอกศิริพงษ์ นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ

ส่วนส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕. ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ

๑) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีหนังสือ ที่ ศธ ๐๕๒ ๒.๒๓/ว๒๖๖๔ ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ถึงกรมป่าไม้ เพื่อขออนุญาตให้ อาจารย์พิชัย เอกศิริพงษ์ เป็นกรรมการปรับปรุงเอกสารการสอนชุดวิชา ๙๑๔๒๓ การป่าไม้ชุมชน ภาคการศึกษาที่ ๑/๒๕๖๑ ซึ่งกรมป่าไม้ได้อนุญาตให้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการดังกล่าว

๒) มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเนื้อหาภาพรวมและพิจารณาหัวข้อเนื้อหาที่เหมาะสมในแต่ละเรื่อง

๓) ประสานงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าชุมชนในแต่ละพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการป่าชุมชน รวมทั้งลงพื้นที่ป่าชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เป็นองค์ความรู้

๔) ดำเนินการเรียบเรียงเขียนเอกสารทางวิชาการเพื่อเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการ พิจารณาตรวจสอบให้ปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอในที่ประชุมอีกครั้งหนึ่ง และนำไปจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ ส่งให้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พิจารณาตีพิมพ์เป็นตำราการเรียนการสอนต่อไป

๕) ดำเนินการจัดทำแบบประเมินก่อนและหลังการศึกษา รวมทั้งจัดทำข้อสอบสำหรับนักศึกษา

๖. สรุปผลการดำเนินการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้จัดทำชุดวิชาการป่าไม้ชุมชนขึ้น ซึ่งเป็นชุดวิชาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาท และความสำคัญของป่าไม้ที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น การวางแผนและการจัดการป่าไม้ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ การส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักคัดเลือกพันธุ์ไม้ การปลูก การดูแลรักษาป่าไม้ ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมของชุมชนเมือง และชนบท ตลอดจนการจัดการผลิตผลจากป่าไม้ชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

สำหรับในหน่วยที่ ๖ การวางแผนการป่าไม้ชุมชน และหน่วยที่ ๑๔ ประสพการณ์การจัดการป่าชุมชนในประเทศไทย จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชนในส่วนของกรมป่าไม้ ซึ่งมีขั้นตอน วิธีการดำเนินงาน โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงเอกสารการสอน ชุดวิชา ๙๑๔๒๓/ การป่าไม้ชุมชน ภาคการศึกษาที่ ๑/๒๕๖๑ ขึ้น โดยมีอาจารย์พิชัย เอกศิริพงษ์ สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้ เป็นผู้ดำเนินการ และมีการประชุมสรุปหัวข้อที่ต้องดำเนินการ และทำการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน และพื้นที่ป่าชุมชน รวมไปถึงประสพการณ์จากการทำงานด้านป่าชุมชน มาทำการเรียบเรียงให้เป็นชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน ซึ่งมีหัวข้อดังนี้

หน่วยที่ ๖ การวางแผนป่าไม้ชุมชน

การวางแผนเป็นกระบวนการกำหนดสิ่งที่จะดำเนินการเพื่อที่จะสามารถนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การวางแผนอย่างมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรอบคอบ ลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยทุกฝ่ายรู้สึกเป็นเจ้าของและร่วมมือในการผลักดันแผนที่ได้จัดทำขึ้นไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งแผนการจัดการป่าชุมชนนั้นจะต้องสามารถบอกได้ว่า จะจัดการป่าชุมชนนั้น มีวัตถุประสงค์ในการจัดการเพื่ออะไร มีกิจกรรมดำเนินการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีช่วงเวลาของการดำเนินการ และการติดตามประเมินผลอย่างไร

สำหรับหน่วยที่ ๖ การวางแผนชุมชนนั้น มีทั้งหมด ๓ ตอน คือ
ตอนที่ ๖.๑ การวางแผน

๖.๑.๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการวางแผน

๖.๑.๒ กระบวนการวางแผน และข้อควรพิจารณา

ตอนที่ ๖.๒ การวางแผนกลยุทธ์และการวางแผนแบบมีส่วนร่วม

๖.๒.๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์

๖.๒.๒ กระบวนการวางแผนกลยุทธ์

๖.๒.๓ กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ ๖.๓ การวางแผนการป่าไม้ชุมชนและแผนการจัดการป่าชุมชน

๖.๓.๑ การวางแผนและข้อควรพิจารณาในการวางแผนการป่าไม้ชุมชน

๖.๓.๒ การวางแผนการจัดการป่าชุมชน

๖.๓.๓ ตัวอย่างแผนการจัดการป่าชุมชน

โดยในส่วนในเรื่องที่ ๖.๓.๒ การวางแผนการจัดการป่าชุมชน และเรื่องที่ ๖.๓.๓ ตัวอย่างแผนการจัดการป่าชุมชนนั้น ทำการเขียนและเรียบเรียงโดย อาจารย์พิชัย เอกศิริพงษ์ ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

เรื่องที่ ๖.๓.๒ การวางแผนการจัดการป่าชุมชน

๑. แผนการจัดการป่าชุมชน

การวางแผนการจัดการป่าชุมชนที่ชุมชนหรือองค์กรรับผิดชอบ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับป่าชุมชน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นการอนุรักษ์ การฟื้นฟู การพัฒนาหรือควบคุมดูแลสถานะแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติในป่าชุมชน แผนการจัดการป่าชุมชนจะต้องบอกว่าจะจัดการป่าชุมชนนั้นอย่างไร มีวัตถุประสงค์ในการจัดการเพื่ออะไร มีกิจกรรมดำเนินการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ช่วงเวลา และติดตามประเมินผลอย่างไร

๒. ความจำเป็นที่ต้องมีแผนการจัดการป่าชุมชน

ความจำเป็นในการที่จะต้องมีแผนการจัดการป่าชุมชนสามารถสรุปได้ดังนี้

๒.๑ เพื่อให้มีกฎเกณฑ์ในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ป่าชุมชนร่วมกัน

๒.๒ เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูและรักษาความอุดมสมบูรณ์ของป่าชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๒.๓ เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างกระบวนการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

๒.๔ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคนในชุมชน องค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรว่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๖ เพื่อให้การจัดการป่าชุมชนได้รับการสนับสนุนโดยรัฐและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

๓. ลักษณะแผนการจัดการป่าชุมชนที่ดี

๑) แผนจัดการป่าชุมชนต้องง่าย สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ และสอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ของชุมชน

๒) แผนจัดการป่าชุมชนต้องมีความชัดเจนถึงวัตถุประสงค์การจัดการป่า

- ๓) แผนการจัดการป่าชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ป่า
- ๔) แผนการจัดการป่าต้องมีความยืดหยุ่นและมีการทบทวนแก้ไขอย่างสม่ำเสมอ
- ๕) แผนการจัดการป่าชุมชนต้องไม่ขัดต่อระเบียบกฎหมาย กฎกติกา และวิถีชีวิตชุมชน

๔. ขั้นตอนและกระบวนการวางแผนการจัดการป่าชุมชน

กระบวนการวางแผนจัดการป่าชุมชน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น ๑๒ ขั้นตอน ดังนี้

- ๑) สำรวจกลุ่มเป้าหมาย
- ๒) วิเคราะห์สถานการณ์ด้านป่าไม้ ปัญหาของชุมชน
- ๓) กำหนดขอบเขตป่าชุมชนที่ต้องการเข้าไปบริหารจัดการ
- ๔) สำรวจและประเมินสภาพป่าและทรัพยากรในขอบเขตของป่าชุมชนที่กำหนด
- ๕) จำแนกผู้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนที่กำหนด
- ๖) แบ่งโซนทรัพยากรที่สำคัญและโซนการจัดการตามวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์
- ๗) รวบรวมข้อมูลและเขียนแผน
- ๘) นำเสนอแผนการจัดการป่าชุมชนให้กับผู้เกี่ยวข้อง
- ๙) กำหนดกฎระเบียบ หรือข้อตกลงต่าง ๆ
- ๑๐) คัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน
- ๑๑) ดำเนินการตามแผนการจัดการป่าชุมชน
- ๑๒) ติดตามประเมินผลและปรับปรุงแผน

สำหรับกรมป่าไม้ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของรัฐในการส่งเสริมการจัดการป่าชุมชนนั้นได้ส่งเสริมให้ชุมชนบริหารจัดการป่าชุมชนซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๔๓ (๒) กำหนดให้บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน ตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๗ (๒) กำหนดให้รัฐต้องอนุรักษ์ ค้ำครอง บำรุงรักษาฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์

ส่วนขั้นตอนในการวางแผนการจัดการป่าชุมชนของกรมป่าไม้ มีขั้นตอนโดยสรุปดังนี้

- ๑) ขั้นตอนการส่งเสริม
- ๒) ขั้นตอนการประชุมตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วม
- ๓) ขั้นตอนการสำรวจพื้นที่และสภาพป่าอย่างมีส่วนร่วม
- ๔) ขั้นตอนการจัดทำแผนโครงการป่าชุมชน
- ๕) ขั้นตอนการจัดทำรายละเอียดแผนการปฏิบัติงาน

๖) ขั้นตอนการติดตามประเมินผล

๗) ขั้นตอนการปรับปรุงและต่ออายุโครงการ

๕. ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการวางแผนการจัดการป่าชุมชน มีดังนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชน เจ้าหน้าที่วิชาการหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมงานด้านป่าชุมชน องค์กรสนับสนุน ผู้สนับสนุนความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งบประมาณ ข้อกฎหมาย และการติดตามผล

เรื่องที่ ๖.๓.๓ ตัวอย่างแผนการจัดการป่าชุมชน

๑. แผนการจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้

สำหรับชุมชนที่มีศักยภาพ ความพร้อม และมีความประสงค์ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษา บริหารจัดการป่าชุมชน ในพื้นที่ของรัฐร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้นั้น ดังนี้

สำหรับโครงการป่าชุมชนดังกล่าว ชุมชนร่วมกันดำเนินการจัดทำโดยคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ โดยต้องมีรายละเอียดของโครงการ ดังนี้ ชื่อโครงการ ที่ตั้งโครงการ พื้นที่ดำเนินโครงการ หลักการเหตุผล วัตถุประสงค์ แผนงานและยุทธศาสตร์ ระยะเวลาดำเนินการ ผู้รับผิดชอบโครงการ งบประมาณ ผลที่คาดว่าจะได้รับ แผนที่ประกอบโครงการ ผู้เขียนโครงการ ความคิดเห็นของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความคิดเห็นของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือหัวหน้าหน่วยงานที่กำกับดูแลพื้นที่ ผู้ตรวจสอบโครงการ ผู้เสนอโครงการ และผู้อนุมัติโครงการ

ซึ่งโครงการป่าชุมชน คือ แผนแม่บทในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนในช่วงระยะเวลา ๑๐ ปี เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินบริหารจัดการป่าและการบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับวิถีชุมชน

หน่วยที่ ๑๔ ประสพการณ์การจัดการป่าชุมชนในประเทศไทย

ตอนที่ ๑๔.๑ บทบาทของกรมป่าไม้ในการส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน

ตอนที่ ๑๔.๒ การจัดการป่าชุมชนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพันธุ์กรรมพืช

ตอนที่ ๑๔.๓ การจัดการป่าชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและต้นแบบการเรียนรู้

ตอนที่ ๑๔.๔ การจัดการป่าชุมชนเพื่อเป็นแหล่งอาหารชุมชนและการใช้ประโยชน์จากป่า

ตอนที่ ๑๔.๑ บทบาทของกรมป่าไม้ในการส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน

เรื่องที่ ๑๔.๑.๑ ความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชน

แนวคิดในการบริหารจัดการป่าในรูปแบบป่าชุมชน มีวิวัฒนาการมาจากการดำเนินงานโครงการด้านป่าไม้อย่างมีส่วนร่วมต่างๆ ในอดีต เช่น โครงการหมู่บ้านป่าไม้ เพื่อรวบรวมราษฎรที่กระจัดกระจายในเขตต้นน้ำลำธารมาอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเหมาะกับการเกษตรในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีสภาพเสื่อมโทรม มีการปลูกป่าเพื่อปรับปรุงสิ่งแวดล้อม และรักษาป่าที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ โครงการปลูกไม้ยืนต้นแบบประชาอาสา โดยปลูกตามโรงเรียน วัด สองข้างทาง ที่สาธารณะประจำ

หมู่บ้าน ค่ายลูกเสือ หรือสถานที่ราชการ โครงการปลูกไม้พื้นป่าชุมชน เพื่อเป็นแหล่งพลังงานให้กับชุมชนในหมู่บ้าน และต่อมาในช่วง พ.ศ.๒๕๓๐ กรมป่าไม้ได้ดำเนินการโครงการพัฒนาป่าชุมชน โดยดำเนินการในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน มีการจัดกลุ่มเกษตรกร อบรมกลุ่มเกษตรกรและครู ในพื้นที่เป้าหมาย สนับสนุนการเพาะกล้าไม้และส่งเสริมให้ปลูกป่าชุมชนในพื้นที่หมู่บ้าน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๓๐-๒๕๓๔) ควบคู่ไปกับการดำเนินการโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ ในท้องที่จังหวัดเป้าหมาย ๔๗ จังหวัด โดยความช่วยเหลือของ UNDP/FAO/SIDA เพื่อให้บริการทางด้านป่าไม้ ให้ชุมชนต่างๆ ที่พึงพึงป่า ได้มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากป่าอย่างถูกต้อง และกรมป่าไม้ยังได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิฟอร์ดในการพัฒนาโครงการนำร่องทางวนศาสตร์ชุมชนในประเทศไทย โดยเป็นความร่วมมือระหว่างกรมป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น ดำเนินงานด้านวนศาสตร์ขั้นที่สูงอีกด้วย

ในปี พ.ศ.๒๕๔๐ กรมป่าไม้ยังทำการส่งเสริมและพัฒนาโครงการป่าชุมชนตลอดมา จนกระทั่งปี ๒๕๔๒ กรมป่าไม้ได้อาศัยกฎหมายตามมาตรา ๑๙ ของพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๗ และมาตรา ๑๗ (๒) ของพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ส่งเสริมให้ชุมชนทำการจัดตั้งป่าชุมชน เป็นผลสำเร็จครั้งแรก ในวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๔๒ จำนวน ๓ โครงการด้วยกัน คือ ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง หมู่ที่ ๑๐ ต.เนินขาม อ.เนินขาม จ.ชัยนาท ป่าชุมชนปางขนุน หมู่ที่ ๖ ต.นาบ่อคำ อ.เมือง จ.กำแพงเพชร และป่าชุมชนเขาวังเยี่ยม หมู่ที่ ๙ ต.นาบ่อคำ อ.เมือง จ.กำแพงเพชร

ซึ่ง ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๐ กรมป่าไม้ได้ทำการจัดตั้งป่าชุมชน รวมทั้งสิ้น ๑๐,๕๓๗ หมู่บ้าน รวมพื้นที่มากกว่า ๕.๗๗ ล้านไร่

เรื่องที่ ๑๔.๑.๒ กระบวนการส่งเสริมการจัดตั้งป่าชุมชน

๑. การจัดทำโครงการป่าชุมชน

๑.๑ การขออนุญาตจัดทำโครงการป่าชุมชน (ปชช.๑)

๑.๒ รายงานการตรวจสอบพื้นที่ตามคำขออนุญาตจัดทำโครงการป่าชุมชน (แบบ ปชช.๒)

๑.๓ การเสนอโครงการป่าชุมชน (แบบ ปชช.๓)

๒. การรายงานผลการปฏิบัติงาน (แบบ ปชช.๔)

เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้หรือเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในโครงการป่าชุมชน ดำเนินการร่วมกับราษฎรในชุมชน จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานตามแบบ ปชช.๔ โดยให้ระบุผลการแบ่งกลุ่มป่าชุมชนตามที่กรมป่าไม้กำหนด

๓. การต่ออายุโครงการป่าชุมชน

ราษฎรมีความประสงค์ที่จะขอต่ออายุโครงการป่าชุมชนตามแนวทางการจัดทำโครงการป่าชุมชนของกรมป่าไม้ ให้ผู้นำชุมชนยื่นหนังสือร้องขอเพื่อต่ออายุโครงการป่าชุมชน จัดประชุมราษฎรและมติจากที่ประชุมราษฎรให้ดำเนินการต่ออายุโครงการป่าชุมชน และนำผลการแบ่งกลุ่มป่าชุมชน

ที่อยู่ในเกณฑ์ที่จะขอต่ออายุโครงการป่าชุมชนได้เพื่อประกอบการพิจารณาขอต่ออายุโครงการป่าชุมชน พร้อมเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป ซึ่งกรณีการต่ออายุโครงการป่าชุมชน มี ๓ กรณีด้วยกัน คือ

๓.๑ กรณีไม่มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระของโครงการเดิม

๓.๒ กรณีมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระของโครงการเดิม

๓.๓ กรณีมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่

๔. การสิ้นสุดโครงการป่าชุมชน

๔.๑ กรณีครบกำหนดระยะเวลาดำเนินการนับตั้งแต่วันที่อธิบดีกรมป่าไม้อนุมัติโครงการป่าชุมชน (แบบ ปชช.๓)

๔.๒ กรณีราษฎรในชุมชนนั้นๆ ร้องขอให้ปรับปรุงแก้ไขโครงการป่าชุมชน

๔.๒.๑ หน่วยงานที่รับผิดชอบพิจารณาความเหมาะสม

๔.๒.๒ โครงการป่าชุมชนที่ขอต่ออายุใหม่ จะมีระยะเวลาการดำเนินการ ๑๐ ปี

๔.๓ กรณีราษฎรในชุมชนนั้นๆ ขอยกเลิกโครงการ

๔.๔ กรณีหน่วยงานรับผิดชอบเสนอขอยกเลิกโครงการ

เรื่องที่ ๑๔.๑.๓ การสนับสนุนการบริหารจัดการป่าชุมชน

จากการรวบรวมรายงานสรุปผลการปฏิบัติงานกิจกรรมบริหารจัดการพื้นที่โดยการสนับสนุนจากภาครัฐพบว่า กิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการสามารถจำแนกออกเป็น ๔ ด้าน

๑. กิจกรรมด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

๒. กิจกรรมด้านการดูแลรักษาป่าชุมชน

๓. กิจกรรมด้านการบำรุงและฟื้นฟูป่าชุมชน

๔. กิจกรรมด้านการศึกษาถ่ายทอดองค์ความรู้และด้านอื่น ๆ

สำหรับกิจกรรมด้านอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อป่าชุมชนและชุมชนตามความต้องการของชุมชน โดยไม่ผิดระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องก็สามารถดำเนินการได้ เช่น การพัฒนาอาชีพด้านป่าไม้ เป็นต้น

ตอนที่ ๑๔.๒ การจัดการป่าชุมชนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และพันธุกรรมพืช

เรื่องที่ ๑๔.๒.๑ การจัดการป่าชุมชนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ในการบริหารจัดการป่าชุมชนมีหลายประการขึ้นอยู่กับสภาพภูมิสังคม และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก แต่ป่าชุมชนส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นบริหารจัดการป่าเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อประโยชน์ทางอ้อมของชุมชน

๑) ป่าชุมชนบ้านห้วยไร่บุรพา หมู่ที่ ๑๐ ต.อุบมุง อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี

ป่าชุมชนบ้านห้วยไร่บุรพาได้รับอนุมัติจัดตั้งป่าชุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ เนื้อที่ ๒,๙๑๖ ไร่ ลักษณะทั่วไปมีสภาพเป็นป่าผสมระหว่างป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ

และป่าดิบแล้ง มีพรรณไม้นานาชนิด นอกจากนี้ยังมีสัตว์ป่าที่พบเห็นได้ทั่วไป เช่น กระเจง สุนัขจิ้งจอก กระรอก กระต่าย กระแต บ่าง งู และนกชนิดต่างๆ ป่าชุมชนบ้านห้วยไร่บุรพา เป็นป่าชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ ชุมชนมีความเข้มแข็ง และที่สำคัญป่าชุมชนบ้านห้วยไร่บุรพายังมีโปงนกเป่า ถ้าอื่เกีย น้ำตกบะอ่าง สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ การเพิ่มขึ้นของประชากรชาวบ้านห้วยไร่บุรพา ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากป่าเพิ่มมากขึ้น ทั้งยังมีการบุกรุกป่า ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของป่าลดลงอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ราษฎรมีจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์และปกป้องผืนป่าเอาไว้ให้ลูกหลาน

ในปี พ.ศ.๒๕๕๒ ได้อนุมัติจัดตั้งป่าชุมชนจากกรมป่าไม้ มีการตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน มีการออกกฎกติกาในการบริหารจัดการป่าชุมชนร่วมกัน

มีการดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการป่าชุมชนเป็นการต่อเนื่อง เช่น รณรงค์การป้องกันไฟป่าอย่างต่อเนื่อง โดยการติดป้ายประชาสัมพันธ์ป้องกันไฟป่ารอบป่าชุมชน และเป็นแกนนำในการดับไฟป่าของเทศบาลตำบลอุ้มผาง จัดชุดลาดตระเวนตรวจการณ์ในเขตป่าชุมชนจัดชุดอยู่เวรยามประจำด้านตรวจการณ์และอยู่เวรประจำหอดูไฟอย่างต่อเนื่อง

ป่าชุมชนบ้านห้วยไร่บุรพามีเนื้อที่กว้างใหญ่ถึงสองพันกว่าไร่ มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ จึงเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหล่อเลี้ยงชาวจังหวัดอุดรธานี เป็นปอดขนาดใหญ่ของจังหวัดเพื่อฟอกอากาศบริสุทธิ์ และเป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอนอีกด้วย

การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ชุมชนการกำหนดมีกฎระเบียบที่เป็นลายลักษณ์อักษร ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่หวังเพื่อค้าขาย เช่น เก็บหาไม้ล้มขอนนอนไพรเพื่อเป็นไม้ใช้สอย ไม้ฟืน ถ่าน และเก็บหาของป่าตามฤดูกาล เช่น เห็ด ผักหวาน ผลไม้ป่า และแมลงกินได้ เป็นต้น

๒) ป่าชุมชนบ้านพุน้ำร้อน หมู่ที่ ๔ ต.ด่านช้าง อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี

ป่าชุมชนบ้านพุน้ำร้อนได้รับอนุมัติจัดตั้งป่าชุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๔๗ เนื้อที่ ๖,๕๖๒ ไร่ สภาพป่าสามารถแบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ ป่าเบญจพรรณ และป่าดิบชื้น มีความอุดมสมบูรณ์และมีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้นกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในบริเวณพื้นที่ป่าชุมชน อีกทั้งยังมีพืชอาหารและพืชสมุนไพรนานาชนิด รวมถึงแหล่งหินธรรมชาติ (หินรูปเรือ) และถ้าในบริเวณพื้นที่ป่าชุมชนเรียกว่า “ถ้ำหน้าผา” และมีจุดท่องเที่ยวที่มีความสวยงามตามธรรมชาติอย่างน้ำตกเขาวง” ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับเล่นน้ำพักผ่อนหย่อนใจ จะมีช่วงในฤดูฝนของทุกปี

การบริหารจัดการป่าชุมชนบ้านพุน้ำร้อนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วม โดยมีคณะกรรมการป่าชุมชนและเจ้าอาวาสวัดพุน้ำร้อนเป็นแกนนำ มีกิจกรรมหลัก ๆ คือ ชุมชนร่วมกันพัฒนาพื้นที่ป่าและองค์ประกอบของป่าบางพื้นที่ มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งศึกษาเรียนรู้เชิงนิเวศ การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์โครงการป่าชุมชน บ้ายกฎระเบียบป่าชุมชน และป้ายแนวเขตป่าชุมชน ตลอดจนป้ายแสดงเส้นทางศึกษาธรรมชาติและป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ มีการเดินลาดตระเวนป่าและร่วมกันเฝ้าระวังไฟป่า

อย่างต่อเนื่อง ร่วมกันจัดทำแนวกันไฟ มีการตั้งกฎและระเบียบของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อสมาชิกอย่างยั่งยืน ชุมชนมีการสร้างฝายชะลอน้ำ การปลูก ฟื้นฟูป่า การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน

การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งต้นน้ำของชุมชน สามารถทำการเกษตรได้ พ่อแม่ที่ไปทำงานทำในเมืองกลับคืนสู่ครอบครัว สร้างความสามัคคีให้ชุมชน ด้านระบบเศรษฐกิจ ชุมชนสามารถดำรงชีวิตและสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ได้แก่ การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น มัคคุเทศก์น้อย การใช้ประโยชน์พืชอาหารและพืชสมุนไพร จากป่าชุมชน ตลอดจนแปรรูปเป็นอาหารต่างๆ เพื่อสร้าง รายได้และจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชน และด้านสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนได้อนุรักษ์และสืบสาน วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เช่น การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดพุทไธสน์ และอนุรักษ์สืบสานกลุ่มทอผ้า ซึ่งเป็นการทอผ้าของชาวลาวครั้งเรียกว่า “ผ้าชิ้นตีนจก”

เรื่องที่ ๑๔.๒.๒ การจัดการป่าชุมชนเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช

ป่าชุมชนหลายแห่งโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ขอเข้าร่วมสนองพระราชดำริในโครงการ อนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี “งานฐานทรัพยากรท้องถิ่น”

๑) ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคี หมู่ ๒ ต.หนองโรง อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี

ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคีได้รับอนุมัติจัดตั้งป่าชุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๔ เนื้อที่ ๒,๐๙๔ ไร่ ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคี เป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ ของชุมชน มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบ เดิมเป็นป่าไม้เบญจพรรณ แต่หลังจากที่มีการบุกรุกตัดต้นไม้ใหญ่ สภาพป่าจึงเปลี่ยนแปลงไป ต้นไม้ที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงเป็นไม้รุ่นสองที่เกิดจากตอไม้และลูกไม้ ปัจจุบัน มีสภาพเป็นป่าเต็งรัง โดยจำแนกพื้นที่เป็น ๒ ชนิดคือ ป่าธรรมชาติ และป่าปลูก โดยมีการแบ่งพื้นที่ ออกเป็น ๓ ชั้น คือ ป่าชั้นนอกเรียกว่าป่าเพื่อการใช้สอย ป่าชั้นกลางเรียกว่าป่าปลูกเสริม และป่าชั้นใน เรียกว่าป่าเพื่อการอนุรักษ์ มีการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านทรัพยากรป่าไม้ โดยจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ธนาคารพันธุ์ไม้ ศูนย์การเรียนรู้ฝึกออาชีพ และส่งเสริมให้เยาวชน เรียนรู้สามารถเป็นมัคคุเทศก์น้อยนำศึกษาธรรมชาติในป่าชุมชนได้อีกด้วย

ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคีได้รับการคัดเลือกเป็นพื้นที่ตามโครงการ ๖๐ ป่าชุมชน อนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่อง ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา ๒ เมษายน ๒๕๕๘ เนื่องจากมี ความหลากหลายของจำนวนชนิดพันธุ์พืช อีกทั้งมีการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ หลากหลายกิจกรรม

ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพานสามัคคีมีกิจกรรมหลักๆ ดังนี้ การบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์ พันธุ์กรรมพืช โดยคณะกรรมการป่าชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมการป้องกันดูแลรักษาป่า

โดยคณะกรรมการป่าชุมชนและกลุ่ม รสทป.ห้วยสะพานสามัคคี ออกลาดตระเวนดูแลพื้นที่ป่าชุมชน กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้เรื่องป่าชุมชน ศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการของชุมชนอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน โดยได้น้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการป่า และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นำวัตถุดิบในป่า เช่น ตอไม้ประดิมสร้อย นำพืชอาหารป่าในป่าชุมชนมาบริโภค และจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของครอบครัว

การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน เป็นห้องเรียน แหล่งศึกษาเรียนรู้ ศึกษาธรรมชาติของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป เป็นแหล่งอาหารเพื่อการยังชีพและแหล่งไม้ใช้สอยในครัวเรือน เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในชุมชน และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน และเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

๒) ป่าชุมชนบ้านห้วยบึง หมู่ ๙ ต.ทรายมูล อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น

ป่าชุมชนบ้านห้วยบึงได้รับอนุมัติจัดตั้งป่าชุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๖ เนื้อที่ ๘๘ ไร่ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นดินร่วนปนทราย สภาพป่าเป็นป่าเต็งรัง มีศาลปู่ตา เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่สักการบูชา เป็นศูนย์รวมใจของคนในชุมชนให้ช่วยกันดูแลรักษาป่า มีบ่อน้ำพระแม่ธรณีที่เกิดขึ้นกลางป่าชุมชนแห่งนี้ มาแล้วกว่า ๑๐๐ ปีแล้ว เป็นบ่อน้ำตามธรรมชาติที่เชื่อกันว่าเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ มีน้ำผุดตลอดปี เป็นแหล่งน้ำที่ใช้ทั้งการบริโภคและการเกษตรกรรม ได้รับการคัดเลือกเป็นพื้นที่ตามโครงการ ๖๐ ป่าชุมชนอนุรักษ์พันธุกรรมพืชตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา ๒ เมษายน ๒๕๕๘

ป่าชุมชนบ้านห้วยบึงเกิดขึ้นจากความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านจึงนับถือและให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ หวงแหนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การบริหารจัดการป่าชุมชน ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชน ซึ่งมีความเข้มแข็งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยได้ดำเนินการกิจกรรมโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ป่าชุมชนบ้านห้วยบึงและชุมชนได้ร่วมกันดำเนินการกิจกรรมดังนี้ กิจกรรมด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมด้านการดูแลรักษาป่าชุมชน เช่น ทำแนวกันไฟ ผังหลักแนวเขต กิจกรรมด้านการศึกษาและเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กิจกรรมด้านการบำรุงและฟื้นฟูป่าชุมชน เช่น ปลูกเสริมป่าเดิมในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม และมีการตั้งกฎระเบียบในการรักษาป่าร่วมกัน

การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านห้วยบึงเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้สำหรับนักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไป เป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน เป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน เป็นแหล่งศึกษาชนิดพันธุ์ไม้สำหรับประชาชนทั่วไป เป็นแหล่งของป่า สมุนไพร เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนกับการพึ่งพิงป่า

ตอนที่ ๑๔.๓ การจัดการป่าชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และต้นแบบการเรียนรู้

เรื่องที่ ๑๔.๓.๑ การจัดการป่าชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

๑) ป่าชุมชนบ้านถ้ำผิง หมู่ที่ ๕ ต.ยวน อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี

ป่าชุมชนบ้านถ้ำผิงได้รับอนุมัติจัดตั้งป่าชุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๕๐ เนื้อที่ ๑,๔๖๙ ไร่ บ้านถ้ำผิงเป็นหมู่บ้านท่ามกลางป่าธรรมชาติรายล้อมด้วยภูเขา หินปูน ลักษณะพื้นที่แปลงที่ ๑ เป็นที่ราบสลับด้วยเนินเขา ลักษณะเป็นป่าดิบชื้นมีต้นไม้ขนาดใหญ่ ขนาดเส้นรอบวง ๒๐๐ เซนติเมตรขึ้นไป มากกว่า ๕๐ ต้น เป็นป่าต้นน้ำของคลองคุด แปลงที่ ๒ ลักษณะป่าเป็นแบบทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีการปลูกเสริมและปรับปรุงภูมิทัศน์เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ป่าชุมชนบ้านถ้ำผิงยังคงรักษาสภาพเป็นป่าธรรมชาติได้อย่างสมบูรณ์ มีลักษณะที่พิเศษและจุดเด่นหลายอย่าง เช่น ปิงมหัศจรรย์น้ำต้นทรายดูด ป่าต้นน้ำ น้ำผุด ถ้ำน้ำลอด ถ้ำผิง น้ำตกธารพฤษภา เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว สามารถพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สร้างรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

บ้านถ้ำผิงให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน การใช้ประโยชน์จากป่าต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าไม่เป็นการทำลายหรือสร้างความเสียหาย การใช้ทรัพยากรจะบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในป่าชุมชนบ้านถ้ำผิงโดยมีศูนย์การเรียนรู้ป่าชุมชนบ้านถ้ำผิงให้บริการข้อมูล การพัฒนารูปแบบผลผลิตจากป่า เพื่อนำมาต่อยอดเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ มีมัดคุเทศก์ซึ่งเป็นเยาวชน มีการจัดการบริการที่พักในลักษณะโฮมสเตย์ กำหนดระเบียบ ข้อบังคับ และบทลงโทษ ที่มาจากฉันทามติร่วมกัน ราษฎรทุกคนมีหน้าที่ร่วมกันปลูกป่าในพื้นที่เสื่อมโทรม ส่งเสริมให้ราษฎรปลูกต้นไม้เพื่อใช้สอยในพื้นที่ของตนเอง จัดให้มีการลาดตระเวนป่าอย่างน้อยเดือนละ ๒ ครั้ง มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในป่าชุมชนมีการจัดที่พัก เช่น โฮมสเตย์ มีการบริการอาหาร

ป่าชุมชนบ้านถ้ำผิงยังเป็นต้นน้ำของคลองคุด ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่มีความสำคัญสำหรับชุมชนบ้านถ้ำผิงและชุมชนใกล้เคียง เพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภค ป่าชุมชนแห่งนี้ยังเป็นแหล่งอาหารของชุมชนที่สามารถเข้ามาเก็บหาของป่าเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและมีเหลือไปจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย

๒) ป่าชุมชนบ้านต่อแพ หมู่ ๑ ต.แม่เงา อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน

ป่าชุมชนบ้านต่อแพได้รับอนุมัติจัดตั้งป่าชุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ เนื้อที่ ๑,๓๗๗/๐ ไร่ ป่าชุมชนบ้านต่อแพมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง ลักษณะสภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก และมีความหนาแน่นสูง เป็นป่าเต็งรังผสมป่าเบญจพรรณ ผลัดใบในช่วงฤดูร้อน พรรณไม้เด่นในพื้นที่ได้แก่ สัก แดง เต็ง รัง พลวง

จากการที่ชุมชนร่วมแรงร่วมใจในการบริหารจัดการป่าชุมชนบ้านต่อแพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเขตปลอดไฟป่า ทำให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ ร่มรื่นไปด้วยพืชพรรณไม้ป่าหลากหลายชนิด

นอกจากนั้นยังมีดอยคูเวียง เป็นชุมชนโบราณที่เป็นที่ตั้งของชุมชนมาแต่เดิมเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีใครกล้าทำลาย ชาวบ้านจะขึ้นมาทำบุญปีละ ๑ ครั้ง เป็นประจำทุกปี มีลักษณะเป็นเนินเขาทอดยาวจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปทางตะวันตกเฉียงใต้ มีเนื้อที่ประมาณ ๑๐๐ ไร่ ส่วนบนสุดเป็นเนินกว้าง มีหนองน้ำขนาดใหญ่ มีน้ำขังตลอดปี

รางวัลปทุมชนชนะเลิศระดับประเทศ รางวัลถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการอนุรักษ์ป่า ป่ารักชุมชน ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๘ ปทุมชนบ้านต่อแพมีกิจกรรมการจัดทำแผนชุมชน กำหนดกฎระเบียบหมู่บ้าน การบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวป่า ชุมชนบ้านต่อแพ จัดนำเที่ยววัดต่อแพ ซึ่งเป็นสถานที่สืบทอดวัฒนธรรมชุมชน เป็นการจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังป้องกันไฟป่าและหมอกควันในระดับหมู่บ้าน การจัดกิจกรรมเพื่อการรณรงค์อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ประโยชน์ของการบริหารจัดการปทุมชนบ้านต่อแพเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น เป็นการสร้างรายได้ให้ชุมชน และนำเงินรายได้บางส่วนคืนกลับมาบริหารจัดการปทุมชน เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในปทุมชน เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติในปทุมชน เก็บหาของป่า พืชสมุนไพร และเห็ดต่างๆ นำไปเป็นยาสมุนไพร และอาหารในชีวิตประจำวัน เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่ให้ความรู้การทำปุ๋ยหมัก จากเศษหญ้า กากข้าวโพด ฝายชะลอน้ำ ช่วยลดการพังทลายของดินและลดความรุนแรงของกระแสน้ำ เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพให้แก่พื้นที่ การจัดการปทุมชนเพื่อเป็นต้นแบบการเรียนรู้ แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นพื้นฐานในการบริหารจัดการปทุมชนปทุมชนบางแห่ง

เรื่อง ๑๔.๓.๒ การจัดการปทุมชนเพื่อเป็นต้นแบบการเรียนรู้

๑) ปทุมชนบ้านไทรเอน หมู่ที่ ๘ ต.สองสลึง อ.แก่ง จ.ระยอง

ชุมชนบ้านไทรเอนได้รับอนุมัติจัดตั้งปทุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๒ เนื้อที่ ๘๒๗ ไร่ ลักษณะพื้นที่ เป็นที่ลาดชันเชิงเขา สภาพป่าเป็นป่าดิบแล้ง มีความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายของพันธุ์ไม้ป่าต่างๆ และมีสัตว์ต่างๆ อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ป่าผืนนี้ และพันธุ์ไม้ดั้งเดิมที่พบ ได้แก่ มะค่าโมง ประดู่ป่า กระบก ตะแบก จุดเด่นของปทุมชนบ้านไทรเอน เป็นชุมชนที่มีส่วนร่วมในการดูแลและใช้ทรัพยากร ผลผลิตจากป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีการอนุรักษ์จัดการ ป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น ราษฎรในชุมชนมีการใช้พื้นที่ทำกิน โดยยึดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน รางวัลดีเด่นด้านน้อมนำศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาปทุมชน โครงการอนุรักษ์ป่า ป่ารักชุมชน ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐

ชุมชนบ้านไทรเอนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จึงได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนการจัดบริหารจัดการปทุมชน รวมทั้งปรับใช้กับชีวิตประจำวัน โดยแบ่ง กลุ่มที่ ๑ ปรัชญา แนวคิด กลุ่มที่ ๒ ปัจจัยการผลิต กลุ่มที่ ๓

พลังงานทางเลือก กลุ่มที่ ๔ ปาลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง การถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อสร้างเครือข่ายป่าชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ด้านการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาป่าชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีแปลงสาธิตกิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวพระราชดำริ เช่น เศรษฐกิจพอเพียง การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง เป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน การเพิ่มมูลค่าทรัพยากรป่าไม้ที่จากป่าชุมชนเป็นแหล่งต้นน้ำของชุมชนและตำบลสองสลึง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

๒) ป่าชุมชนป่าโนนใหญ่ ต.เสียว อ.โพธิ์ศรีสุวรรณ จ.ศรีสะเกษ

ชุมชนป่าโนนใหญ่ได้รับอนุมัติจัดตั้งป่าชุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ เนื้อที่ ๔๓๔ ไร่ ป่าชุมชนป่าโนนใหญ่อยู่ในบริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นเนินสูง รอบป่าเป็นพื้นที่ลุ่มทำนา และหนองน้ำสาธารณะประโยชน์ของชุมชน ต่อด้วยพื้นที่ตั้งหมู่บ้าน ลักษณะป่าชุมชนโนนใหญ่จัดเป็นป่า ประเภทไม้ผลัดใบหรือป่าผสม

ชุมชนป่าโนนใหญ่ที่จัดเป็นป่าเบญจพรรณ ยังคงความสมบูรณ์ ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตชนิดต่างๆ มากมาย เช่น มีแหล่งพืชพันธุ์ต่างๆ ไม่ต่ำกว่า ๕๐๐-๖๐๐ ชนิด มีสัตว์ปีกมากกว่า ๖๐ ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน มากกว่า ๕๐ ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม มากกว่า ๑๐ ชนิด

ชุมชนป่าโนนใหญ่เป็นต้นแบบการเรียนรู้ในการบริหารจัดการ โดยการอนุรักษ์ป่าชุมชนป่าโนนใหญ่ ๑๒ หมู่บ้าน รอบป่าโนนใหญ่ จะแบ่งเขตการดูแลรักษาป่าของแต่ละชุมชน โดยจะเลือกตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน บ้านละ ๑๒ คน กฎระเบียบการอนุรักษ์ป่าโนนใหญ่ ชุมชนรอบป่าโนนใหญ่ยังคงรักษาการแบ่งปันตามวัฒนธรรมชุมชน เพียงแต่ทำการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนต่างถิ่นรู้จักกฎระเบียบของการใช้ประโยชน์ และดูแลควบคุมไม่ให้ฝ่าฝืนกฎระเบียบ

ชุมชนป่าโนนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ จึงถือเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งศึกษาธรรมชาติของเยาวชน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป เป็นห้องเรียนธรรมชาติเพื่อการศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ ระบบนิเวศ ชีวิตสัตว์และแมลง สมุนไพรต่าง ๆ เป็นแหล่งวัตถุดิบเพื่อการหัตถกรรม เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของหมู่บ้าน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแหล่งอาหารและสมุนไพรของคนและสัตว์ มีความหลากหลายของชนิดพืช

ตอนที่ ๑๔.๔ การจัดการป่าชุมชนเพื่อเป็นแหล่งอาหารชุมชน และการใช้ประโยชน์จากป่า

เรื่องที่ ๑๔.๔.๑ การจัดการป่าชุมชนเพื่อเป็นแหล่งอาหารชุมชน

๑) ป่าชุมชนบ้านกุดดุก หมู่ ๓ ต.ทรายมูล อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น

ชุมชนบ้านกุดดุกได้รับอนุมัติจัดตั้งป่าชุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๓ เนื้อที่ ๑๘๘ ไร่ บ้านกุดดุก สภาพป่าเป็นป่าเต็งรัง มีความหนาแน่นประมาณ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ พันธุ์ไม้บริเวณป่าชุมชนบ้านกุดดุกมีพันธุ์ไม้หลายชนิด เช่น ต้นเหลิ้ม ต้นสะเดาช้าง ต้นไช เต็น เป็นแหล่งอาหารของชุมชนเป็น “ป่าชุมชนที่กินได้ทุกตารางนิ้ว” เพราะจากผลการสำรวจพื้นที่ป่าพบชนิดพันธุ์ไม้และของป่ามากกว่า ๓๖๐ ชนิด ซึ่งร้อยละ ๘๐ เป็นไม้ผล พืชอาหารและสมุนไพร

ชุมชนมีความเข้มแข็งอาศัยวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเชื่อมาบูรณาการในการดูแลรักษาป่า รางวัลดีเด่นด้านป่าชุมชน แหล่งอาหารสมบูรณ์ โครงการอนุรักษ์ป่า ป่ารักชุมชน ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๒

ชุมชนบ้านกุดดุกนั้นโดยชาวบ้านให้การเคารพและรู้จักกฎของหมู่บ้านที่บอกสืบทอดกันมา ตั้งแต่อดีตเรื่องห้ามตัดไม้ในเขตดอนเจ้าปู่ สำหรับอาหารธรรมชาติต่างๆ นั้นชาวบ้านสามารถหาเก็บได้ ซึ่งส่วนมากชาวบ้านจะบอกกล่าวเจ้าปู่ก่อน เช่น

การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนส่วนใหญ่จะใช้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติ พืชสมุนไพรต่างๆ มีปราชญ์ชาวบ้านถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนรุ่นต่อไป และยังเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชุมชน เป็นธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) เป็นแหล่งเก็บหาของป่าของคนในชุมชน ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านพืชสมุนไพร มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้สมุนไพรรักษาโรคพืชผักธรรมชาติ เช่น พืชที่เก็บส่วนดอกและต้นบริโภค เช่น ดอกกระเจียว หน่อไม้ อีกทั้งยังมีแมงและแมลงมาก ที่สามารถจับเป็นอาหารได้ เช่น แมงจิ้งจก จิโป่ม และไข่มดแดง

๒) ป่าชุมชนบ้านคลองห้วยหวาย หมู่ที่ ๒๑ ต.แม่เป็น อ.แม่เป็น จ.นครสวรรค์

ชุมชนบ้านคลองห้วยหวายได้รับอนุมัติจัดตั้งป่าชุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ ๓๐/กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เนื้อที่ ๒,๔๒๑ ไร่ พื้นที่ป่าชุมชนบ้านคลองห้วยหวายตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่วัง-แม่เป็น มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบ มีความลาดชันเล็กน้อยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ๑๕๐-๓๐๐ เมตร สังคมพืชเป็นป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรังเป็นป่าค่อนข้างโปร่ง ต้นไม้ขึ้นห่างๆ

ชุมชนได้ดำเนินการสำรวจจัดทำแนวเขตป่าและการตั้งกฎกติกาที่ชัดเจน และดำเนินกิจกรรมในป่าชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดทุกปี การทำแนวเขต แนวป้องกันไฟป่า การลาดตระเวนป่า การตั้งจุดสกัด การบวชป่า การเข้าร่วมเครือข่าย รสทป. การจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ด้านการรักษาป่า ด้านการบำรุงและฟื้นฟูป่า ด้านการศึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านอำนวยการและอื่นๆ

ชุมชนบ้านคลองห้วยหวายมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชผัก ไม้กินได้ เห็ดต่างๆ มากมาย จึงเป็นเสมือนคลังอาหารและยาขนาดใหญ่ สำหรับการใช้ประโยชน์จากป่าด้านการท่องเที่ยวและการศึกษา ได้จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติระยะทาง ๒.๑ กิโลเมตร ศูนย์เรียนรู้ ๑๑ จุด ซึ่งมีเยาวชน นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่อง

เรื่องที่ ๑๔.๔.๒ การจัดการป่าชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ด้านน้ำและพลังงาน

๑) ป่าชุมชนบ้านแม่กีดหลวง ต.แม่กาสา อ.แม่สลด จ.ตาก

ชุมชนบ้านแม่กีดหลวงได้รับอนุมัติจัดตั้งป่าชุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๖ เนื้อที่ ๘๓๕ ไร่ ป่าชุมชนแม่กีดหลวงเป็นภูเขาสูงชันสลับลำห้วย บริเวณห้วยหุบเขาเป็นป่าดิบชื้น บริเวณสันเขาเป็นป่าเบญจพรรณ

ป่าชุมชนแม่กีดหลวง เกิดขึ้นได้จากแนวคิดของท่านพระครูบากัญไชย เกจิอาจารย์ชื่อดัง เทพเจ้าแห่งลุ่มน้ำเมย อดีตเจ้าอาวาสวัดมาตานุสรณ์ “ป่าฟื้นฟูสุดท้าย เป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยง คนแม่กีดหลวง” จะมีการทำพิธีสืบชะตาป่า ซึ่งเป็นประเพณีที่ชุมชนทำขึ้นเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ ร่วมกันสร้างจิตสำนึกให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจของคนแม่กีดหลวง

แนวทางการอนุรักษ์พื้นที่ป่าของชุมชน จะใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ๔ ด้าน คือ การป้องกัน การใช้ประโยชน์ การบำรุงรักษา และการฟื้นฟูสภาพป่า กิจกรรมที่มีความโดดเด่น เช่น การจัดการ ดูแลรักษาป่าต้นน้ำเพื่อให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี พิธีสืบชะตาป่าเป็นประเพณีสืบชะตาป่าที่ป่าชุมชนบ้าน แม่กีดหลวง การบริหารจัดการน้ำในลักษณะประปาภูเขาให้กับคนในชุมชน โดยนำผลตอบแทนที่ได้รับ นำมาเป็นกองทุนในการบริหารจัดการป่าชุมชนต่อไป

เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นห้องเรียน แหล่งศึกษาธรรมชาติของนักเรียน นักศึกษา และ ประชาชนทั่วไป เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน เป็นแหล่ง อาหารให้กับคนในชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง

๒) ป่าชุมชนบ้านสามขา หมู่ ๖ ต.หัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง

ชุมชนบ้านสามขาได้รับอนุมัติจัดตั้งป่าชุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๓ เนื้อที่ ๗,๐๐๐ ไร่ ลักษณะป่าชุมชนบ้านสามขาจัดเป็นป่าประเภทไม้ผลัดใบ คือ ป่าเบญจพรรณป่าชนิดนี้มีอยู่ โดยทั่วไปเป็นป่าโปร่ง พื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชัน

ป่าชุมชนบ้านสามขาอยู่ในบริเวณพื้นที่เป็นที่ราบเชิงเขาล้อมรอบด้วยภูเขาสูง มีลำน้ำแม่จาง อันเป็นแม่น้ำสำคัญของอำเภอแม่ทะ ไหลผ่านกึ่งกลางพื้นที่ โดยแบ่งเป็น ๓ โซน คือ โซน ก) เป็น ป่าอนุรักษ์ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ

ชุมชนบ้านสามขาเป็นหมู่บ้านต้นแบบของการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยเฉพาะในเรื่องการทำ ฝายชะลอน้ำและดักตะกอนและพลังงานไฟฟ้าพลังน้ำ การรักษาป่าของคนต้นน้ำ เพื่อให้คนปลายน้ำ ได้มีน้ำสะอาดใช้ ป่าชุมชนบ้านสามขามีแนวทางในการบริหารจัดการและดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ดังนี้ กำหนดพื้นที่ป่า ๓ โซน โซน ก) เป็นป่าอนุรักษ์ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ โซน ข) เป็นป่าที่อนุญาตให้ใช้ไม้ ใช้สอยได้ตามความเหมาะสม โซน ค) เป็นป่าหัวไร่ปลายนา ชุมชนใช้ไม้ทำฟืน การบริหารจัดการ พลังงานจากน้ำเพื่อการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า การทำแนวกันไฟ พร้อมชุดตรวจเฝ้าระวังในการดับไฟป่า การบริหารจัดการป่าชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการป่าชุมชน มีกฎระเบียบ ในเขตอนุรักษ์ห้าม ตัดไม้ทุกชนิด จัดระบบเหมืองฝายที่กลายเป็นต้นแบบให้กับชุมชนหลายแห่ง มีการกำหนดกฎกติกา ในการใช้น้ำ มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชนอื่นที่มาศึกษาดูงานป่าชุมชนบ้านสามขาเป็นป่าชุมชนที่มี ความอุดมสมบูรณ์

ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านสามขาเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ สามารถบริหารจัดการ รูปแบบการใช้ประโยชน์โดยการพัฒนาเป็นแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำให้กับชุมชน เพื่อส่งเสริม การพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน เป็นแหล่งอาหารเพื่อการยังชีพและเป็นแหล่งสมุนไพรของคนใน

ชุมชน เป็นแหล่งวัตถุดิบเพื่อการหัตถกรรม เช่น เครื่องจักรสานต่าง ๆ เป็นการสร้างรายได้ในระดับครัวเรือน เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของหมู่บ้าน เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และการเกษตร เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นสถานที่ศึกษาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้บุคคลทั่วไปเกิดการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

๗. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑) ใช้เป็นตำราเอกสารการสอนในชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน สาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตร และสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปีการศึกษา พ.ศ.๒๕๖๑ เป็นต้นไป
- ๒) ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการป่าชุมชนในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น
- ๓) เป็นข้อมูลป่าชุมชนตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จสามารถขยายผลไปยังป่าชุมชนอื่น ๆ ได้
- ๔) ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการป่าชุมชนของเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้
- ๕) เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในงานด้านป่าชุมชนให้กับประชาชนทั่วไป